

Ku2016/01696/DISK
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Kraftsamling mot antiziganism, SOU 2016:44

Kulturrådet har givits tillfälle att yttra sig om betänkandet Kraftsamling mot antiziganism.

Kulturrådets synpunkter i det följande berör i första hand rekommendationer på kulturpolitikens område, som har anknytning till Kulturrådets verksamhet.

Därefter följer Kulturrådets kommentarer på enskilda rekommendationer den ordning som finns i betänkandet.

Sammanfattning

Betänkandet ger en värdefull beskrivning av begreppet antiziganism och hur det manifesteras. Kulturrådet har med intresse tagit del av de rekommendationer som Kommissionen ger för att ge romer lika rättigheter och möjligheter som icke-romer.

Kulturrådet delar Kommissionens uppfattning att antiziganism är ett stort samhällsproblem som drabbar romer i alla delar av livet. Det är det allmännas ansvar att motverka antiziganism.

Kulturrådet välkomnar därmed Kommissionens samtliga rekommendationer men har synpunkter på förslaget om finansiering.

Kulturrådet avstyrker Kommissionens förslag att Kulturrådets anslag 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur* samt 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* ska finansiera samtliga rekommendationer.

Kommissionen motiverar finansieringen av samtliga rekommendationer med Kulturrådets anslag 1:2 och 1:6 med att: ” Kulturrådet fördelar bidrag till såväl nationella och regionala institutioner som till det civila samhällets organisationer. Mot bakgrund av bidragens institutionsbyggande syfte anser Kommissionen att det är rimligt att förstärkningar av det romska

civilsamhället och ett nationellt center för romska frågor finansieras av dessa medel”.¹ Kulturrådet avvisar den motiveringen med att anslag 1:2 och 1:6 är avsedda för verksamhet inom det kulturpolitiska området.

För att förändra ojämlika strukturer och motverka antiziganism understryker Kulturrådet att frågan måste prioriteras inom varje relevant sak- och politikområde för att få störst genomslagskraft i att ge romer lika rättigheter och möjligheter som icke-romer. Kulturrådet menar att det motverkar en positiv utveckling när samtliga av kommissionens rekommendationer om totalt 36 miljoner kronor föreslås finansieras med Kulturrådets anslag 1:2 och 1:6 oavsett vilka sak- och politikområden förslagen berör.

Kulturrådets anslag 1:2 omfattar flera för kulturlivet viktiga verksamheter och är redan idag ansträngt. Det är ett anslag som ofta får rymma nya satsningar på bekostnad av befintlig verksamhet. Att nya ändamål läggs till ett anslag utan att medel tillförs innebär i praktiken en besparing på anslaget övriga ändamål.² Anslaget 1:2 ger redan idag möjlighet till kulturverksamheter att värna det demokratiska samtalet genom att ge plats för en mångfald av röster, perspektiv och kulturyttringar. På senare år har även etablerade kulturinstitutioners arbete med att särskilt inkludera nationella minoriteter ökat. Om Kulturrådet skulle avbryta stöd till dessa verksamheter skulle det innebära att befintligt utvecklingsarbete går förlorat. Kulturrådet anser att det finns risk för att motivationen från etablerade kulturinstitutioner kan minska om medel tillförs verksamheter inom andra sak- och politikområden istället för att stärka det rättighets- och demokratiarbete som pågår inom berörda kulturverksamheter idag.

Kulturrådets uppdrag är att i enlighet med instruktion (2012:515) verka för konstnärligt och kulturpolitiskt värdefull utveckling inom verksamheter som rör samiska folkets och övriga nationella minoriteters kultur. Från anslaget 1.2 fördelar Kulturrådet därmed även medel till nationella minoriteters kulturverksamhet (verksamhets- och projektbidrag). Bidraget uppgick till sammanlagt 8,1 miljoner kronor år 2015. Av dessa fördelades 6,7 miljoner kronor som verksamhetsstöd och 1,4 miljoner kronor som projektstöd. En romsk organisation tilldelades 700 000 kr i verksamhetsbidrag och sammanlagt 360 000 kronor fördelades som projektbidrag till romska kulturaktörer år 2015. Kulturrådet konstaterar att behovet av bidrag till romska kulturaktörer är större än vad Kulturrådet har möjlighet att fördela. Romska kulturaktörers kompetens efterfrågas också mer och mer av andra

¹ Kraftsamling mot antiziganism, SOU 2016:44, s. 130.

² Budgetunderlag 2017–2019, Kulturrådets skriftserie 2016:2, s. 6.

kulturinstitutioner, något som även gäller generellt för övriga nationella minoriteters kulturverksamheters kompetens. Den positiva utvecklingen medför att behoven av medel ökar.

Vid Kulturrådets samråd med företrädare för de nationella minoriteterna de senaste åren har det återkommande framkommit tydliga önskemål om förstärkta resurser för att kunna möta utvecklingen. Kulturrådet bedömer att det främsta behovet är att stärka finansieringen för de aktörer som får verksamhetsbidrag för att möjliggöra en utveckling som motsvarar verksamheternas ambitioner. Kulturrådet har därför i budgetunderlag äskat en ökning av bidragen till nationella minoriteters kulturverksamheter med 2 miljoner kronor. Denna ökning av bidragen ryms inte inom anslag 1:2 idag.³

Kulturrådet har även fått ett uppdrag inom strategin för romsk inkludering om att anordna lokala, regionala och nationella dialogmöten under 2016 i syfte att stärka romska kulturaktörer och ge ökat inflytande över de offentliga kulturinstitutionerna och samtidigt egenmakt genom stärkta initiativ. Dessutom har Kulturrådet i uppdrag att fördela särskilda medel till romska kulturaktörer med 500 000 kr år 2017 och år 2018, också i syfte att stärka romska kulturaktörer och ge ökat romskt inflytande. Medel för genomförandet av uppdraget tillförs anslaget 1:2.

Kulturrådets anslag 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* används för fördelning av statsbidrag till regional kulturverksamhet, den så kallade kultursamverkansmodellen. Kulturrådet ska i bedömningen och uppföljningen av de regionala kulturplanerna särskilt uppmärksamma landstingens arbete för att främja de nationella minoriteternas och i synnerhet romers kultur och kulturarv. Det gäller även vid bidragsgivning till verksamheter i Stockholms län. Statens kulturråd ska även främja myndighetens och berörda aktörers samrådsprocesser med det civila samhället och de professionella kulturskaparna inom ramen för kultursamverkansmodellen. Kulturrådet konstaterar att kultursamverkansmodellen särskilt bidragit till ett starkare genomslag i frågor om de nationella minoriteternas kultur och kulturarv. De nationella minoriteterna berörs i samtliga kulturplaner och bjuds även i ökad utsträckning in till dialoger om utvecklingen av länens kulturliv.⁴

---

³ Budgetunderlag 2017–2019, Kulturrådets skriftserie 2016:2, s. 21

⁴ Budgetunderlag 2017–2019, Kulturrådets skriftserie 2016:2, s. 8.

Genom de regionala utvecklingsbidragen har Kulturrådet särskilt prioriterat projekt som leder till breddad delaktighet i kulturlivet samt projekt som syftat till att stärka romsk kultur och språk. Flera av dessa projekt har varit samarbeten mellan etablerade institutioner och romska kulturaktörer. I många fall har projekten haft en folkbildande roll vad gäller den allmänna kunskapen om de nationella minoriteterna. En framgångsfaktor i dessa projekt har varit samverkan med företrädare för de nationella minoriteterna. Särskilt arbetet med romsk kultur visar på möjligheterna att sprida kunskap och motverka fördomar genom konst och kultur.⁵

3.5. Kommissionens rekommendationer för att reagera på kränkningar av romers rättigheter och möjliggöra upprättelse

1. Kulturrådet tillstyrker kommissionens rekommendationer som berör officiell ursäkt.
2. Kulturrådet är positivt till inrättandet av minnesmärken och minnesdagar i syfte att erkänna och synliggöra den antiziganistiska historien i Sverige samt att en översyn över namn och beteckningar på platser som anspelar på antiziganism bör ske.
3. Kulturrådet delar kommissionens bild av behovet av att tillhandahålla och sprida kunskap om antiziganism, bland annat genom vitboken och läroboken Antiziganismen i Sverige – om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet och idag.

Kulturrådet avvisar däremot förslaget om att bekosta spridningen av utbildningsmaterialet med medel från Kulturrådets anslag 1:2 och 1:6 ap.1. Dessa anslag är inte avsedda för att trycka, lagerhålla distribuera material och vidta spridningsaktiviteter. Att finansiera utbildningsinsatser med kulturmedel är i detta fall inte ändamålsenligt. Kulturrådets uppfattning är fortsatt att uppdraget att motverka antiziganism måste prioriteras inom olika sak- och politikområden för att få störst genomslagskraft i att ge romer lika rättigheter och möjligheter som icke-romer.

4. I Kulturrådets kontakter med romska företrädare framkommer att Skånepolisens register över romer haft en mycket negativ påverkan på förtroendet hos romer för det allmänna. Kulturrådet delar därmed kommissionens rekommendationer i frågan.

---

⁵ Budgetunderlag 2017–2019, Kulturrådets skriftserie 2016:2, s. 8-9.

3.6. Kommissionens rekommendationer för att förhindra kränkningar av romers mänskliga rättigheter

1-5. Kulturrådet delar i stort Kommissionens bild i de rekommendationer som presenteras.

Kulturrådet påtalar särskilt vikten av att de kulturella rättigheterna stärks i rekommendationerna om inrättandet av ett oberoende nationellt organ för mänskliga rättigheter samt tillsättandet av en särskild representant för romers rättigheter i EU.

4.2. Kommissionens rekommendationer för ett effektivare arbete mot antiziganism

1. Kulturrådet tillstyrker rekommendationen att regeringen i sin myndighetsstyrning ska lägga vikt vid åtgärder som motverkar antiziganism.

2. Kulturrådet tillstyrker förslaget om att regeringen inom ramen för strategin för romsk inkludering bör säkerställa stöd till och samordning av myndigheter inom strategin. Kulturrådet har inga synpunkter avseende lämplig aktör.

3. Kulturrådet instämmer i att regeringen bör öka det statliga stödet till det romska civilsamhället samt ge bidragsgivande myndigheter i uppdrag att se över arbetssätt som kan leda till en ökning av andelen verksamhetsstöd till romska organisationer.

Kulturrådet avstyrker att ovanstående rekommendation enbart ska finansieras med medel från Kulturrådets anslag 1:2 och 1:6 ap.1. Kulturrådet understryker betydelsen av att medel tillförs från flera sak- och politikområden. Kulturrådet saknar även ett resonemang från Kommissionen om det lokala och regionala ansvaret för att tillföra medel när det gäller offentlig finansiering av kultur genom projekt- och verksamhetsstöd till kulturverksamheter och institutioner. Kulturrådet är positivt till att utveckla mer aktiva arbetsformer i bidragsgivningen gentemot romska aktörer. Kulturrådet har erfarenhet av särskilda referensgrupper och sakkunniga vad gäller nationella minoriteter. Ett arbete som Kulturrådet gärna utvecklar tillsammans med andra bidragsgivande myndigheter.

Kulturrådets uppfattning är fortsatt att aktörer som finansieras med statliga medel, bör hanteras av den myndighet som kan sakfrågan, oavsett om organisationen är en del av civilsamhället eller inte. Kulturrådet delar däremot Kommissionens bild av att det är viktigt med god samordning mellan bidragsgivande myndigheter inom olika sak- och politikområden. På så sätt kan rättighetsfrågor få en spridning i relevanta politikområden och verksamheterna får kontakt med den myndighet som kan de specifika områdesfrågorna. Detta stärker också ett utvecklande och lärande arbetssätt inom sakområdet, mellan kulturaktörer såväl som mellan myndighet och aktörer och inom myndighetens olika verksamhetsdelar.

5. Kulturrådet är positivt till att fler romer får rätt till modersmålsundervisning. Kulturrådet konstaterar också att det finns ett större engagemang för kulturfrågor i förvaltningsområdena, även om det allmännas ansvar att främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sitt språk och kultur i Sverige ingår i grundskyddet och därmed gäller alla grupper i hela landet. Grundskyddet behöver förtydligas så att kommuner och landsting känner till sina skyldigheter och de nationella minoriteterna känner till sina rättigheter.

Kulturrådet instämmer i att det bör tillföras särskilda medel för samråd eftersom en framgångsrik politik på det nationella minoritetsområdet förutsätter starka nationella minoritetsaktörer. Kulturrådet har i flera budgetunderlag framhållit vikten av att de nationella minoritetsföreträdarna ges förutsättningar att möta det allmännas ökade kunskap om och intresse för att arbeta i enlighet med minoritetslagstiftningen⁶. En ökning av stödet till nationella minoritetsorganisationer inom anslag 7:1 skulle också öka minoritetsorganisationernas möjligheter att utgöra en samråds- och samverkansparter till regioner och landsting.⁷

5.3 Kommissionens förslag avseende ett nationellt center för romska frågor

Av remissen framgår att rekommendationen inte ska besvaras men Kulturrådet vill ändå framföra att vi är positiva till rekommendationen om ett nationellt center för romska frågor och ser behov av att detta utreds vidare.

---

⁶ Budgetunderlag 2017–2019, Kulturrådets skriftserie 2016:2, s. 10-12

⁷ Budgetunderlag 2017–2019, Kulturrådets skriftserie 2016:2, s. 21